

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

07/03-388M

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з освітньої компоненти «Фінансове право»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська
справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 2 від 8 жовтня 2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з освітньої компоненти «Фінансове право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Корнева Т. В., Мельник Л. В. Рівне : НУВГП, 2025. 31 с.

Укладачі Корнева Т. В., к.ю.н., доцентка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін; Мельник Л. В., д.е.н., професор кафедри фінансів та економічної безпеки.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки.

Керівник групи забезпечення спеціальності:

Кондрацька Н. М., к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки.

Шифр попередньої версії МВ: 07-02-123М

© Т. В. Корнева, Л. В. Мельник, 2025

© НУВГП, 2025

Передмова

Шановні студенти!

Освітня компонента «Фінансове право» є важливою для покращення фахової підготовки дослідників та практиків - фахівців здатних виконувати зазначені професійні роботи за ДК003:2010 та сприятиме формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Саме теоретичне підґрунтя, де розкривається сутність фінансового права, розуміння його базових категорій, аналізуються: зміст грошового обігу, платіжних систем, цифрових активів як об'єктів фінансово-правового регулювання; поняття і правила обігу валюти і валютних цінностей; бюджетне і податкове право; контроль за дотриманням фінансового законодавства та відповідальності за його порушення.

Окреслюється коло суб'єктів фінансового права, встановлюються їх права й обов'язки, що є важливим чинником для проведення актуальних наукових досліджень, дозволить визначити та проаналізувати сучасний стан фінансової діяльності держави.

Також освітня компонента «Фінансове право» важлива для майбутньої практичної діяльності, адже здобуті знання є запорукою підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері «фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Ця дисципліна сприяє формуванню глибокого розуміння та апробації теоретичних знань у практичних ситуаціях, де студенти можуть виявити свої навички у вирішенні реальних проблем фінансового сектору.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Мета: формування у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня знань та навичок про правове регулювання фінансових відносини в Україні, їх взаємозв'язок зі змінами, що відбуваються у фінансовій системі держави в умовах

сьогодення; про поняття фінансів, публічної фінансової діяльності, фінансової системи, фінансового контролю та формування системи наукових поглядів на механізм правового регулювання фінансових відносин в Україні; активізація аналітичної діяльності здобувачів вищої освіти, розвиток умінь і навичок застосування фінансового законодавства у діяльності правника.

Основні завдання:

- формування системи теоретичних знань про фінансове право як галузь права, його змістовне наповнення;
- засвоєння фінансово-правової термінології, основних положень фінансового права;
- розвиток умінь і навичок щодо аналізу нормативно-правових актів, що регулюють рух публічних коштів, а також застосування фінансового законодавства.

Компетентності:

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

СК 12. Здатність ідентифікувати проблемні аспекти та обґрунтовувати пріоритетні напрями покращення

функціонування державних, корпоративних фінансів, фінансів домогосподарств, фінансової системи в цілому.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР08. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР24. Вміти визначати та обґрунтовувати шляхи вдосконалення механізму функціонування державних, корпоративних фінансів, фінансів домогосподарств, фінансових ринків та покращення фінансового стану суб'єктів господарювання.

ПР 25. Застосовувати сучасні методи управління для забезпечення ефективного функціонування економічних систем з дотриманням принципу неприпустимості корупції та недобросовісності.

1.2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин лекції	К-сть годин практ
Модуль 1. Фінансове право: загальнотеоретичні засади. Правові аспекти фінансової діяльності держави			
1.	Загальнотеоретичні засади фінансового права. Фінансова діяльність держави, її правові аспекти	2	1
2.	Предмет і метод, система, джерела і наука фінансового права	2	1
3.	Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини	2	2
4.	Правові основи фінансового контролю.	2	2
5.	Бюджет і бюджетне право.	2	2
	Модуль 2. Основні ланки фінансової системи України		
6.	Правове регулювання банківської системи: загальні положення	2	2

7.	Правові основи валютного регулювання	2	2
8.	Правові основи державних і муніципальних запозичень, державного і муніципального боргу та державного кредиту.	2	2
9.	Правові основи страхування	2	2
10.	Правові основи державних і муніципальних запозичень, державного і муніципального боргу та державного кредиту	2	2
11.	Фінансовий моніторинг	2	2
	Всього	22	20

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- оцінки за написання практичних робіт та участь в обговоренні проблемних питань;
- аналіз та складання правових документів;
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти «Фінансове право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених си́лабусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;

- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- аналіз та складання правових документів;
- написання есе та тез.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	

64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І. ФІНАНСОВЕ ПРАВО: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Тема 1. 1. Загальнотеоретичні засади фінансового права. Фінансова діяльність держави, її правові аспекти

План:

1. Поняття фінансів.
2. Фінансова система держави.
3. Фінансова діяльність держави.
4. Методи здійснення фінансової діяльності.
5. Органи, що здійснюють фінансову діяльність

Питання для самоконтролю:

1. Чому державі необхідні фінанси і коли вони виникли?
2. Які завдання фінансової діяльності?
3. Охарактеризуйте основні завдання фінансової діяльності.
4. Які методи здійснення фінансової діяльності?
5. Дайте характеристику органам, які здійснюють і контролюють фінансову діяльність.

Практичні завдання:

Завдання 1

Визначте, як співвідносяться поняття «фінанси», «державні фінанси», «місцеві фінанси», «фінанси підприємств», «фінанси державних підприємств».

У чому полягають відмінності між публічними та приватними фінансами?

Завдання 2

На основі аналізу фінансового законодавства визначте, чи є однаковими обов'язки щодо формування, розподілу та використання фондів грошових коштів: а) фізичної особи; б) фізичної особи – підприємця; в) приватного підприємства, яке надає побутові послуги; г) банківської установи; д) державного підприємства; е) комунального підприємства.

Завдання 3

Визначте, що собою являють поняття «кошти», «гроші», «платіжний засіб»? Що відповідно до українського законодавства є законним платіжним засобом в Україні? Поясніть, чи всі відносини, які мають грошовий характер, потребують фінансово-правового регулювання?

Завдання 4

На основі аналізу українського законодавства охарактеризуйте правові засади здійснення публічної фінансової діяльності органами держави та органами місцевого самоврядування. Назвіть органи держави та місцевого самоврядування, які здійснюють публічну фінансову діяльність.

Проаналізуйте статтю 85 Конституції України і перерахуйте повноваження Верховної Ради щодо фінансової діяльності держави.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755117/print1443605884140362>.

4. Митний кодекс від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> Конституція України

4. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 2. Предмет і метод, система, джерела і наука фінансового права

План:

1. Поняття фінансового права, його предмет та метод
2. Система фінансового права.
3. Джерела фінансового права та фінансове законодавство.
4. Шляхи розвитку фінансового права як науки в умовах євроінтеграції.

Питання для самоконтролю:

1. З'ясувати та сформулювати знання щодо понять «фінанси» та «фінансової діяльності держави». Оберіть і наведіть приклад зі сучасних новин, опублікованих на офіційних сайтах державних органів України, визначивши:

- Яке (на вашу думку) завдання фінансової діяльності зазначено у цій новині

2. Проаналізуйте джерело законодавства, на яке є посилання в цій новині, визначивши:

- чому ви вважаєте цей нормативний акт предметом фінансового права?

- який метод правового регулювання в даному випадку застосовано?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Класифікуйте обраний вами нормативний акт за різними критеріями:

- за юридичною силою (закони, підзаконні акти),
- за характером норм фінансового права (імперативні, рекомендаційні тощо),
- за територіальною ознакою,
- за суб'єктом правотворчості,
- за часом дії,
- за сферою дії,
- за формою тощо.

Завдання 2.

Проаналізуйте статтю 85 Конституції України з посиланням на номер пунктів (3, 4 і т.д., не копіюючи текст), де визначені, на вашу думку, повноваження Верховної Ради щодо фінансової діяльності держави.

Література:

1. Фінансове право : підручник / за ред. Т. Є. Кагановської та М. П. Кучерявенка ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 432 с.
2. Конституція України

Тема 3. Фінансово-правові норми та фінансові правовідносини

План:

1. Поняття норм фінансового права, їх риси й структура.
2. Класифікація фінансово-правових норм.
3. Поняття, ознаки, функції та класифікація фінансових правовідносин.
4. Склад фінансових правовідносин.
5. Суб'єкти фінансових правовідносин

Питання для самоконтролю:

1. *Охарактеризуйте поняття фінансово-правової норми, особливості, класифікація.*
2. *Що слід розуміти під фінансовими правовідносинами, їх функціями та особливостями?*
3. *Визначте класифікацію фінансових правовідносин.*
4. *Що складає зміст фінансових правовідносин?*
5. *Назвіть суб'єктів фінансового права та фінансових правовідносин.*
6. *Яке значення мають юридичні факти в механізмі правового регулювання фінансових відносин?*
7. *Якими методами держава впливає на розвиток ринків фінансових послуг?*

Завдання 1.

Визначте, які з наведених суспільних відносин є фінансовими, поясніть, які ознаки повинні мати фінансові правовідносини:

а) підприємство перерахувало 1 тис. гривень на рахунок постачальника за отриману продукцію;

б) підприємство перерахувало 2,5 тис. гривень до Державного бюджету у вигляді платежу з податку на додану вартість;

в) підприємство перерахувало 10 тис. гривень для погашення кредиту;

г) підприємство перерахувало 6 000 гривень у вигляді єдиного соціального внеску;

д) підприємство перерахувало 1 000 гривень страховій компанії у вигляді платежу з добровільного страхування комерційного ризику;

е) фізична особа сплатила 250 гривень штрафу за порушення правил дорожнього руху;

є) підприємство перерахувало 1 тис. гривень у вигляді внеску до недержавного благодійного фонду?

ж) Нацбанк сплатив штраф за рішенням Антимонопольного комітету України за порушення антимонопольного законодавства (отримання контролю над АТ

«Всеукраїнський депозитарій цінних паперів» без отримання попередньої згоди АМК);

з) банк сплатив штраф за рішенням Нацбанку у зв'язку із порушенням економічних нормативів регулювання діяльності банків;

и) за рішенням суду все майно Петренко, зокрема вклади в банках, конфіскуються на користь держави;

к) громадянин сплатив за житлово-комунальні послуги.

Завдання 2.

У філії виробничого об'єднання «Зоря» посадовими особами податкової служби проводилася документальна перевірка. В ході перевірки було виявлено, що податок на доходи фізичних осіб був нарахований та перерахований в бюджет не в повному обсязі.

-З'ясуйте сторони виниклих правовідносин і проаналізуйте ситуацію.

-Що собою являє фінансова правосуб'єктність?

-Назвіть види суб'єктів фінансового права.

-Як співвідносяться поняття «суб'єкт фінансових правовідносин» та «суб'єкт фінансового права».

-Чи належать до суб'єктів фінансового права фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності? -Чи може посадова особа бути суб'єктом фінансового права?

-Охарактеризуйте, в чому виражається фінансова правосуб'єктність фізичних осіб, установ, органів державної влади та місцевого самоврядування, фінансово-кредитних організацій.

Завдання 3.

Проаналізуйте статтю 116 Конституції України і перерахуйте повноваження Кабінету Міністрів України щодо фінансової діяльності держави.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755117/print1443605884140362>

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

4. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 4. Правові основи фінансового контролю

План:

1. Поняття фінансового контролю, його суб'єкти й об'єкт.
1. Призначення фінансового контролю, його функції та принципи.
2. Класифікація фінансового контролю.
3. Поняття й види методів фінансового контролю.

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття фінансового контролю та його зміст.

2. Визначте види фінансового контролю за часом проведення, за формою проведення, за сферою фінансової діяльності, за суб'єктним складом органів, що його здійснюють.

3. Назвіть методи фінансового контролю.

4. Охарактеризуйте повноваження органів законодавчої влади, органів виконавчої влади, спеціальних контрольних органів, органів місцевого самоврядування, недержавних організацій у сфері фінансового контролю.

5. Визначте порядок реалізації контрольних повноважень у фінансовій сфері органами фінансового контролю (Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна

казначейська служба, Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Державна митна служба, Національний банк України).

Завдання 1.

Проаналізувавши контрольні повноваження органів Державної аудиторської служби, Державної податкової служби, Національного банку України складіть порівняльну таблицю за такими параметрами: 1) методи фінансового контролю, які мають право застосовувати дані органи; 2) підстави проведення контрольних заходів; 3) порядок допуску до проведення контрольного заходу; 4) строки проведення контрольних заходів, 5) підстави та порядок продовження строків проведення контрольних заходів.

Завдання 2.

Проаналізуйте контрольні повноваження Міністерства фінансів України та органів місцевого самоврядування у фінансовій діяльності.

Які методи фінансового контролю застосовують Міністерство фінансів України, органи місцевого самоврядування у своїй діяльності?

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755117/print1443605884140362>
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні
Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
6. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів,
С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський,
Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 5. Бюджет і бюджетне право

План:

1. Поняття бюджету та його значення для функціонування держави й місцевого самоврядування.
2. Поняття бюджетного права та його система.
3. Бюджетно-правові норми та бюджетні правовідносини.
4. Бюджетне законодавство.
5. Бюджетні дефіцити та джерела пошуку їхнього фінансування

Питання для самоконтролю:

1. *Визначте поняття бюджету та його значення для функціонування держави й місцевого самоврядування.*
2. *Охарактеризуйте бюджетно-правові норми, їх поняття, особливості, структуру, класифікацію.*
3. *Що означає поняття бюджетні правовідносини, їх особливості, зміст та види.*
4. *Назвіть суб'єктів бюджетних правовідносин.*
5. *Назвіть джерела бюджетного права, особливості джерел, які мають тимчасовий характер.*
6. *Охарактеризуйте бюджетне законодавство.*
7. *Що являє собою бюджетна система України, з яких елементів складається та принципи її побудови?*

Завдання 1.

Використовуючи дані Закону України про Державний бюджет України на поточний рік, визначте його значення для політичної, економічної і соціальної сфери держави.

Класифікуйте цей закон як фінансово-правовий акт. У чому проявляється тимчасова дія Закону про Державний бюджет?

Завдання 2

Визначте особливості фінансово-правового статусу: а) бюджетної установи; б) державного комерційного підприємства, посиляючись на бюджетне законодавство; в) чи ідентичний правовий статус головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників нижчого рівня?

Завдання 3.

Який орган державної влади зобов'язаний контролювати перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною, аналізувати причини та виробляти комплексний підхід до управління процесом балансування бюджету? Наведіть приклади, використовуючи інформацію з офіційних сайтів.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755117/print1443605884140362>.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Положення про Державну казначейську службу України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>.

6. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

**Тема 6. Правове регулювання банківської системи:
загальні положення**

План:

1. Банківська система України, її структура.
2. Правовий статус банків в Україні.
3. Види банків відповідно до законодавства України.
4. Правовий статус банківських об'єднань.
5. Поняття та зміст банківського регулювання
6. Фінансово-правові основи банківського кредитування комерційних банків Національним банком України
7. Банківський нагляд

Питання для самоконтролю:

1.Що відноситься до поняття «банківська система», її структура в Україні?

2.Яким нормативно-правовим актом визначено правовий статус банків України?

3.Перерахуйте види банків відповідно до законодавства України.

4.Охарактеризуйте правову природу Національного банку України.

5. Що являють собою грошовий обіг та грошова система України?

6. Які фінансово-правові засади організації платіжних систем в Україні?

7. Яким чином здійснюється правове регулювання відносин у сфері готівкового обігу та здійснення розрахунково-касового обслуговування?

8.Які методи використовуються державою для регулювання ринків фінансових послуг?

Завдання 1.

Громадянин М. звернувся до Національного банку України зі скаргою на діяльність Приватбанку щодо недотримання ним вимог чинного законодавства при здійсненні банківської діяльності. У скарзі зазначалося, що Приватбанк безпідставно відмовився видати депозитний вклад, тому М. вимагав здійснити перевірку банку щодо дотримання вимог чинного законодавства України та вжити заходів, передбачених ст. 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність» та у разі наявності підстав позбавити банк ліцензії на право здійснення банківської діяльності.

1. Поясніть правову природу банківського нагляду.
2. Визначте підстави та порядок проведення планових та позапланових контрольних заходів НБУ.
3. Чи зобов'язаний НБУ провести перевірку скарги?

Завдання 2.

Шахрай телефонує «жертві» і представляється співробітником банку. Останнім часом для дзвінків використовують програми для підміни банківських номерів телефонів. Також часто дзвонять з номерів операторів з кодом 044, 091 та 094. Ціль шахраїв: поцупити гроші з банківського рахунку. Вони розповідають, що помітили підозрілі операції по картці і заблокували рахунок для збереження коштів. Щоб розблокувати рахунок, потрібно назвати, наприклад, вісім останніх цифр банківської картки або перейти на піддроблену сторінку Інтернет-банкінгу за посиланням, яке аферисти відправляють у SMS під час розмови. Далі просять заповнити необхідні поля та вказати код підтвердження. Таким чином шахраї перехоплюють усі конфіденційні дані картки людини і одразу ж крадуть кошти з рахунку.

-Надайте юридичну консультацію клієнту :які відносини на ринках фінансових послуг є предметом фінансово-правового регулювання.

-Проаналізуйте ситуацію і дайте правову оцінку.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
2. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
3. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n1249>
4. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 12.07.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>
5. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 7. Правові основи валютного регулювання

План:

1. Поняття валюти, валютних цінностей і валютних операцій відповідно до національного валютного законодавства.
2. Поняття та зміст валютного регулювання.
3. Правові основи валютного контролю,
4. Застосування фінансових санкцій за порушення валютного законодавства.

Питання для самоконтролю:

1. Що належить до валютних цінностей, чи є поняття «валютні цінності» тотожним поняттю «гроші»? 2. Що являють собою валютні операції? Яким нормативним актом визначено перелік валютних операцій?

3. Які органи уповноважені здійснювати валютне регулювання в Україні?

4. Які органи та установи уповноважені здійснювати валютний контроль в Україні?

5. Назвіть складові елементи валютної політики.

6. Охарактеризуйте поняття та зміст валютного регулювання

7. Визначить повноваження органів, що здійснюють державне валютне регулювання.

8. Охарактеризуйте поняття та функції валютного контролю, повноваження суб'єктів, які його здійснюють.

9. Яка відповідальність настає за порушення валютного законодавства?

10. Перерахуйте фінансові санкції, що застосовуються за порушення правил валютного регулювання.

Завдання 1.

Громадянин Франції, перебуваючи на митній території України, з метою відвідування своїх родичів мав намір використати іноземну готівкову валюту як засіб платежу, а саме сплатити митні платежі за ввезення на митну територію України подарунків відповідно до митного законодавства України – 100 євро. Працівники митниці у прийомі платежу відмовили, мотивуючи це тим, що на території України використовується лише національна валюта – гривня.

-Чи правомірні дії митників?

Завдання 2.

Будівельне підприємство «Фенікс» отримало валютні кошти готівкою при продажу фірмі-нерезиденту трьох квартир у щойно зведеному підприємством багатоквартирному будинку. Зазначені кошти три місяці зберігалися в офісі підприємства, де були виявлені представниками правоохоронних органів.

-Надайте правову оцінку ситуації, що виникла.

Література:

1. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2121-14>.

3. Про платіжні системи і переказ коштів: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2346-14>.
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1702-18>.
5. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2473-19>.
6. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02. 2022 року № 3637. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
7. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 8. Правові основи державних і муніципальних запозичень, державного і муніципального боргу та державного кредиту

План:

1. Поняття правового інституту державного та муніципального запозичення, його особливості.
2. Державний та муніципальний кредит.
3. Управління державним і муніципальним боргом.
4. Правові основи державного кредитування.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття державного кредиту та державного боргу.
2. Які форми державного кредиту?
3. Який порядок залучення іноземних кредитів під гарантії уряду України?
4. Який порядок здійснення запозичень до місцевих бюджетів?
5. Охарактеризуйте види державних доходів та видатків.

Завдання 1.

До якого поняття правового інституту фінансового права можна відноситися програма співпраці з МВФ?

Завдання 2.

Які дієві заходи, на вашу думку, необхідно впровадити щодо оптимізації та зниження державної заборгованості ?

Література:

1. Бюджетний кодекс України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
2. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
3. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 9. Правові основи страхування

План

1. Поняття страхування і його функції.
2. Галузі, об'єкти й форми страхування.
3. Державний нагляд за страховою діяльністю та відносини у сфері страхування, що регулюються фінансовим правом.
4. Фінансово-правове регулювання відносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування

Питання для самоконтролю:

1. В яких нормативно-правових актах визначені поняття страхування та його функцій?
2. Які державні органи здійснюють державний нагляд за страховою діяльністю в Україні?
3. Назвіть види загальнообов'язкового державного соціального страхування залежно від страхового випадку.

4. Проаналізуйте статтю 106 Конституції і перерахуйте повноваження Президента України щодо фінансової діяльності держави.

Завдання 1.

Управління соціального захисту населення районної державної адміністрації припинило виплату Громадянці А. щомісячної компенсації як непрацюючій працездатній особі, що здійснює догляд за особою, яка досягла 80 років (далі ОСОБА-3), з тих підстав, що вона проживає в іншому населеному пункті та не може постійно надавати ОСОБА_3 якісні соціальні послуги. Незгода Громадянки А. з припиненням виплати компенсації стала підставою для звернення до суду з позовом.

У позовній заяві Громадянка А. зазначила, що будь-яких скарг на неї ОСОБА_3 ні в сільську раду, ні в управління соціального захисту населення райдержадміністрації не подавала. Позивачка постійно приїжджає до ОСОБА_3 велосипедом, в разі необхідності, вони спілкуються по телефону. Потреби, щоб позивачка постійно проживала з ОСОБА_3 в одному будинку, немає.

1. Чи є в даному випадку відносини, що регулюються фінансовим правом?
2. Яке рішення, на вашу думку, прийме суд?

Джерела законодавства:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та підзаконні акти до нього
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

Завдання 2.

Президент України Володимир Зеленський підписав ухвалений парламентом закон про виплату одноразової грошової допомоги за шкоду життю та здоров'ю, завдану військовою агресією проти України, пораненням або загибеллю під час проходження публічної служби, виконання обов'язків на об'єктах критичної інфраструктури, який передбачає одноразові виплати в разі поранення працівникам публічної служби, що перебували в

районах бойових дій, або обстрілів країни-окупанта, а в разі їхньої загибелі - членам родин. Закон спрямований на підтримку деяких категорій осіб, які стали особами з інвалідністю у зв'язку з пораненням, каліцтвом, контузією або внаслідок захворювання, пов'язаних з виконанням посадових (службових, професійних) обов'язків у період військової агресії Російської Федерації проти України в районах проведення воєнних (бойових) дій або в районах, що піддавалися бомбардуванням, авіаударам та іншим збройним нападам, а у разі загибелі (смерті) зазначених осіб - на підтримку членів їхніх сімей. Документ передбачає одноразову грошову виплату людям, які загинули або отримали поранення під час виконання своїх обов'язків у період дії воєнного стану — це працівники об'єктів критичної інфраструктури та уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування або членам їх родин. Можливо до цього переліку буде додано і військових кореспондентів. Остаточне рішення з цього приводу має ухвалити Кабінет Міністрів.

Виплати передбачаються такі:

1 млн грн — у разі загибелі;

від 200 тис грн до 800 тис грн — у разі встановлення групи інвалідності від III до I.

При цьому законом передбачена квазірозстрочка. Законодавець дозволив виплачувати особам, які мають право на виплату частину суми, а різницю доплачувати у порядку визначеному Кабінетом міністрів.

1. Чи відповідає вищезазначений закон статтям 1, 24 і 46 Конституції України?
2. Чи може бути реалізований цей закон без прийняття підзаконних актів?

Завдання 3.

Проаналізуйте Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану» і надайте відповіді на запитання:

1. Чи може здійснюватися виплата допомоги по безробіттю особі без особистого візиту до центру зайнятості ?
2. З якого моменту надається статус безробітного особі, яка звернулася у центр зайнятості?
3. З якого часу призначається допомога по безробіттю після отримання статусу безробітного?

Література:

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
2. Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Фінансове право України : навч. посіб. / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів : СПОЛОМ, 2022. 394 с.

Тема 10. Правові основи державних і муніципальних запозичень, державного і муніципального боргу та державного кредиту

План

1. Поняття правового інституту державного та муніципального запозичення, його особливості.
2. Державний та муніципальний кредит.
3. Управління державним і муніципальним боргом
4. Правові основи державного кредитування.

Питання для самоконтролю:

1. *Поняття грошового запозичення держави .*
2. *Правове регулювання запозичень;*
3. *Суть і принципи організації управління боргом;*
4. *Кредити їх види та призначення;*

Завдання 1.

Для чого Україні Запозичення? Які перспективи для економіки України та суспільства відкриває допомога МВФ?

Завдання 2.

Чи є Е-гривня новою формою фінансового контролю за запозиченнями в забезпеченні антикорупційної політики в Україні?

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
4. Закон України « Про державну допомогу суб'єктам господарювання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>
5. Закон України «Про Державний бюджет» (щорічний)
6. Постанови КМУ
7. Міжнародні договори

Тема 11. Фінансовий моніторинг

План

1. Поняття фінансового моніторингу.
2. Правове регулювання фінансового моніторингу.
3. Правові основи діяльності Державної служби фінансового моніторингу України.
4. Відповідальність за порушення законодавства про фінансовий моніторинг.
5. Бюро економічної безпеки – діяльність і призначення.

Питання для самоконтролю:

1. *Надайте визначення поняття фінансового моніторингу.*
2. *Що є об'єктом фінансового моніторингу?*
3. *Що розуміється під поняттям **ризик-орієнтований підхід**?*
4. *Яка відповідальність настає за порушення закону?*
5. *Кому підпорядковується БЕБ ?*

Завдання 1.

Банк заблокував платіж і зажадав за самою, здавалося б, буденною господарською операцією значний перелік документів. Чи правомірні дії банку? На підставі яких нормативних документів працює система фінмоніторингу та які вимоги вона пред'являє до суб'єктів господарювання і звичайних громадян?

Завдання 2.

Спеціально визначений суб'єкт первинного фінмоніторингу (СПФМ) - незалежний бухгалтер, що надає свої послуги підприємству за цивільно-правовим договором вирішив, що активи клієнта отримані незаконним шляхом, він їх заморозив, а фінансову операцію – зупинив. Чи правомірні дії бухгалтера? Обґрунтуйте відповідь нормативними документами.

Література:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015>
3. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання передбачає самостійне вивчення та конспектування літератури з фінансового права та судової практики за переліком:

1. Поняття і предмет фінансового права.
2. Метод фінансово-правового регулювання.
3. Система фінансового права та його джерела.
4. Фінансове право в системі права.
5. Наука фінансового права та етапи її розвитку.
6. Фінансово правові норми, їх зміст та особливості.
7. Види фінансово правових норм та їх структура.
8. Поняття фінансово правових відносин, їх зміст та особливості.
9. Поняття, особливості та функції фінансів.
10. Фінансова система держави та її елементи.
11. Зміст та методи фінансової діяльності держави.
12. Функції та повноваження органів, що здійснюють фінансову діяльність.
13. Бюджетне право як підгалузь ФП України.
14. Поняття бюджету та його структура.
15. Поняття бюджетної системи та її принципи.
16. Доходи державного та місцевих бюджетів.
17. Основні види видатків державного і місцевих бюджетів.
18. Фінансування бюджету. Поняття та види міжбюджетних трансфертів.
19. Поняття та стадії бюджетного процесу.
20. Порядок підготовки, розгляду і затвердження Державного бюджету України.
21. Виконання Державного бюджету.
22. Підготовка, розгляд і затвердження звіту про виконання Державного бюджету.
23. Порядок підготовки, розгляду, затвердження та виконання місцевих бюджетів.
24. Загальна характеристика і види державних доходів.
25. Поняття податку, його функції і характерні ознаки.

26. Податкова система України – поняття і принципи побудови.
27. Види податків і зборів, що справляються в Україні.
28. Поняття банківської системи та банківських операцій.
29. Статус та функції НБУ.
30. Порядок створення банків.
31. Регулювання відносин банку з клієнтами. Банківська таємниця.
32. Поняття грошової системи держави та грошового обігу.
33. Правове регулювання готівкового обігу.
34. Правове регулювання безготівкових розрахунків.
35. Правовий режим валютних операцій.
36. Поняття валютних операцій та валютних цінностей.
37. Ліцензування операцій за валютними цінностями.
38. Поняття види та принципи публічних видатків.
39. Правові засади бюджетного фінансування.
40. Порядок здійснення публічних закупівель.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – бібліотека ім. В. І. Вернадського
2. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
3. <http://www.president.gov.ua> – Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
5. <https://www.mof.gov.ua/uk> - Міністерство фінансів України
6. <https://bank.gov.ua/> - Національний банк України
7. <https://rp.gov.ua/home/> - Рахункова палата України
8. <https://www.treasury.gov.ua/> - Державна казначейська служба України